

ΝΕΟΣ

ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Η. ΛΑΜΠΡΟΥ

4

1907

ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ * 1969 * RÉIMPRESSION ANASTATIQUE

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ÉDITIONS

ΒΑΣ. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

BAS. N. GRÉGORIADÈS

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Κωνστ. Α. Σαράφη Πιτζιπιουῦ ὑποπλοιάρχου τοῦ Βασιλ. ναυτικοῦ Ἑλληνικὸς αὐτοκρατορικὸς στόλος. Ἐν Ἀθήναις, 1907. Εἰς 8ον σ. 5', 382.

Ἦδη ὅτε πρὸ δύο ἐτῶν, κατὰ Μάρτιον τοῦ 1905, ἡ ἀθηναϊκὴ Εἰκονογραφημένη ἤρχισε δημοσιεύουσα μελέτημα τοῦ κ. Κωνσταντίνου Σαράφη περὶ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ στόλου, εἵλκυσε τοῦτο τὴν προσοχὴν τῶν περὶ τὰ βυζαντιακὰ πράγματα διατριβόντων, οἵτινες ἀνέμενον τὴν ἐν ἐνότητι δημοσίευσιν τοῦ ὅλου ἔργου καὶ τὴν δικαιολογίαν τῶν ἐν αὐτῷ ἐκτεθειμένων, ὅπως ἐξενέγκωσι κρίσιν περὶ τῶν κατ' αὐτό. Τοῦτο δὲ ἰδίως ἐπιβάλλεται μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἀνά χεῖρας βιβλίου, ἐν ᾧ παρέχονται ἀφθονώτερον τὰ στοιχεῖα τῆς κρίσεως.

Ὅτε ὁ κ. Σαράφης ἀπέστειλε τὸ βιβλίον εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμονος, τὸ πρῶτον ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει αὐτοῦ γεννηθὲν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἐκδότου αὐτοῦ αἶσθημα ὑπῆρξε τὸ τῆς καταπλήξεως ἐπὶ τῇ νέᾳ ὕλῃ, ἣν παρέχει περὶ τοῦ βυζαντιακοῦ αὐτοκρατορικοῦ στόλου ὁ συγγραφεύς. Εἶχον ἄλλοτε τὴν εὐκαιρίαν, κρίναι τὴν περὶ τοῦ ναυτικοῦ τοῦ Βυζαντίου κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα πραγματεῖαν τοῦ κ. Μιχαὴλ Γούδα (Νέου Ἑλληνομνήμονος Τόμ. Α' σ. 123) νὰ πραγματευθῶ τὰ κατὰ τὰς περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ζητήματος ὑπαρχούσας πηγὰς καὶ ὑποδείξω τινὰς νέας. Ἀλλὰ πᾶσαν προσδοκίαν ὑπερέβαλε τὸ πλῆθος τῆς νέας ὕλης τὸ περιεχόμενον ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ κ. Σαράφη καὶ τὸ ποικίλον τῶν λεπτομερῶν εἰδήσεων περὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στόλου. Δι' αὐτοῦ ἐφαίνοντο λυόμενα πλεῖστα ὅσα ζητήματα, πληρούμενα μεγάλα κενά, διαλευκαινόμενα ἐν λεπτομερείᾳ πλεῖστα ὅσαι ἄγραφοι μέχρι τοῦδε σελίδες τῆς ἱστορίας τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στόλου τοῦ Βυζαντίου. Τὸ ὅλον παρουσιάζετο αὐτόχρημα ὡς ἀποκάλυψις. Ἀλλ' αὐτὸς οὗτος ὁ χαρακτήρ τοῦ ἐν θέματι ὑπερόχως σπουδαίῳ ὅλως νέου καὶ σχεδὸν πλήρους κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἄλλας ἐκφάνσεις τοῦ βυζαντιακοῦ βίου, ἐν αἷς αἱ νέαι

ἀποκαλύψεις εἶνε σποραδικαὶ καὶ αἱ προσθήκαι πᾶν ἄλλο ἢ ῥαγδαῖαι, ἐγέννησεν ἐν ἐμοὶ μεγάλους δισταγμούς. Ἡύξησε δὲ τούτους εὐθύς ἀμέσως ἡ θέα τοῦ ἐν σ. ε' πανομοιότυπου τοῦ χειρογράφου, ὅπερ ὑπῆρξεν ἡ κυρία βᾶσις τῆς δημοσιεύσεως τοῦ κ. Σαράφη.

Περὶ τῆς πηγῆς ταύτης ταῦτα καὶ μόνα λέγει ὁ κ. Σαράφης ἐν τῷ Προλόγῳ (σ. δ' - ε'): «... Οὐδὲν ἴσως θὰ κατωρθοῦμεν, εἰ μὴ πρό τινων ἐτῶν ἀνευρίσκομέν χειρόγραφα τινὰ ἀνέκδοτα, ἅτινα διαπραγματεύονται ἐκτενέστατα καὶ ἐπὶ συνέχειαν περὶ τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Αὐτοκρ. Στόλου ἀπὸ τῆς δεσποτείας Ῥωμαίων ἄχρι θανάτου τοῦ Κωνσταντίνου ΙΑ' Παλαιολόγου - Δραγάση. Ἐκ τῶν πολυτίμων δ' ἐν λόγῳ εὐρημάτων, ἅτινα δὲν ἀπομνημονεύουσι τὰ γεγονότα κατὰ σειράν τινὰ τῶν βασιλείων καὶ συγκεκριμένων, συνιστῶντα ὡσεὶ ἀφηγηματικὴν κριτικὴν μετὰ παραβολῶν κατὰ χώρας καὶ παραδειγματισμοῦ εἰλημμένων ἀπὸ καταστάσεως, ἣτις ὑποτιθεταὶ πασίγνωστος, ἐπεδιώξαμεν ἀρυόμενοι τὴν μόρφωσιν συνόλου, ὅπερ νὰ πληροῖ τοὺς ὅρους περιληπτικῆς τινος ἀνασκοπήσεως τοῦ τε κεφαλαίου καὶ τῶν συναφῶν αὐτῷ ἀρχῶν ἢ ὑπηρεσιῶν τῆς τῶν Βυζαντινῶν πολιτείας. Τὰ μὲν δῆλα δὴ ἐρανισθέντες ἀπὸ τῶν διαλαμβανόμενων ἐκεῖσε σημειωμάτων πάνθ' ὅσα οὐσιώδη φαίνεται ὅτι δὲν ἠλλοιώθησαν διὰ τῆς παρόδου τῶν αἰώνων, τὸ δὲ περισυλλέξαντες καὶ παραθέσαντες ὅ,τι ἐπεξηγεῖται πολλαχοῦ ὅτι ὠνόμαζε τὸ πλῆθος τῶν Ἑλλήνων ναυβατῶν κατὰ τὴν συνήθη τότε ὀροθεσίαν καὶ συμπληρώσαντες ἅμα διὰ τῶν διδομένων πληροφοριῶν τὰ βεβαιωμένα νῦν ἱστορικῶς, διεγράψαμεν μέθοδόν τινὰ ὡς ἐνῆν ἀκριβεστέρην, ἣς τὰς γλωσσικὰς παρατηρήσεις μετὰ τῶν ἀπορρεόντων πορισμάτων δέδοται νὰ ἐπενέγκωσιν οἱ μεμυημένοι τὸ τῶν περιγραφόμενων εἶδος. Παρέχοντες δ' ἐπὶ τοῦ παρόντος δεῖγμά τι τῆς παρακαταθήκης ἐκείνης ἐπιφυλασσόμεθα ὅπως, ἂν ὁ Θεὸς συγχωρήσῃ, προθῶμεν βραδύτερον εἰς συμπλήρωσιν τῆς ἐνεστῶσης μελέτης δι' εἰδικῆς, εὐρείας καὶ λεπτομεροῦς ἐφ' ὅσον δυνάμεθ' ἀναλύσεως· νῦν δὲ σημειοῦμεν ἀπλῶς ὅτι κατὰ τὴν ἀντίληψιν ἡμῶν ἡ συνόλη ὑφ' ἡ τῶν περιεχομένου ἐν τῷ ἀνά χειρας φύλλῳ, ἣτις διήκει ἀμετάβλητος ἐπὶ 2085 ἐτέρων ἐκ χονδροῦ χάρτου, πείθει περὶ τῆς μεταφορᾶς παλαιότερου τινός, ἀπροσδιορίστου δ' ὁμῶς χρονογραφήματος ὑπ' ἀξέστου

μελετητοῦ, ὅστις καὶ συνεπλήρωσε τοῦτο κατ' οὐδαμοῦ δηλουμένην ἐποχὴν».

Ἐκ τῶν λεγομένων ἐνταῦθα, ἅτινα δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι καὶ ὡς δείγμα τοῦ στρυφνοῦ καὶ δυσκάμπτου ὕφους τοῦ συγγραφέως, γίνεται δῆλον, ὅτι ὁ κ. Σαράφης εἶχε πρὸ αὐτοῦ χειρόγραφον 2085 φύλλων ἐπὶ χονδρῶ χάρτου, κατ' ἄδηλον γεγραμμένον χρόνον, ὅπερ ὑπολαμβάνει προερχόμενον ἐξ ἀντιγραφῆς κώδικος παλαιότερου, συμπληρωθέντος ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως.

Ἄλλ' ἰδῶμεν κατὰ πόσον ἔχουσιν οὕτω τὰ πράγματα. Καὶ πρῶτον ἡ θεὰ τοῦ πανομοιοτύπου πείθει, ὅτι ὁ γράψας δὲν εἶνε ἀνὴρ τῶν βυζαντιακῶν χρόνων. Ἡ γραφὴ αὐτοῦ, ἐξεταζομένη παλαιογραφικῶς, πρὸς οὐδεμίαν τῶν ἐποχῶν τῆς βυζαντιακῆς γραφῆς ἀνταποκρίνεται. Ὁ δὲ χονδρὸς χάρτης, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐν τῷ Προλόγῳ τοῦ κ. Σαράφη, ἐπηύξησεν, ὡς εἰκὸς, τὰς ὑπονοίας μου περὶ σκαιοῦ κατασκευάσματος τῶν νεωτέρων χρόνων. Διὸ, μετακαλεσάμενος ἅμα τῇ τῇ κατὰ Μάρτιον ὑπερμεσοῦντα ἐκδόσει τοῦ βιβλίου τὸν συγγραφέα, προθύμως ἀνταποκριθέντα εἰς τὴν ἐμὴν πρόσκλησιν, παρεκάλεσα νὰ ἴδω δείγματ' αὐτοῦ τοῦ χειρογράφου, ὅχι ὅπως πεισθῶ περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, περὶ ἧς οὐδαμῶς ἐδικαιούμην νὰ μπιβάλλω, ἔχων ὑπ' ὄψιν τὴν βεβαίωσιν ἀνδρός, οἷος ὁ κ. Σαράφης, ἐντιμὸς ἀξιωματικὸς τοῦ Βασιλικοῦ ἡμῶν ναυτικοῦ, ἀλλ' ὅπως διὰ τῆς αὐτοψίας ὀδηγηθῶ εἰς τὴν διαφώτισιν τοῦ περιέργου ζητήματος. Πράγματι δὲ τὰ ἐπιδειχθέντα μοι φύλλα τοῦ χειρογράφου μ' ἔπεισαν ἀδιστακτως, ὅτι τοῦτο ἦτο νεώτατον. Τὰ φύλλα ταῦτα συνίσταντο ἐκ χονδρῶ χάρτου ἔχοντος ἐνιαχοῦ μὲν ἰῶδες, ἐνιαχοῦ δὲ ἐρυθρωπὸν χρῶμα, ἐπαχθὲν διὰ χημικῆς τινος οὐσίας, ὅπως δοθῆ εἰς τὰ χειρόγραφα χαρακτηρ παλαιότητος. Καὶ ἡ μὲν γραφὴ εἶνε συνήθως ὅποια ἡ τοῦ ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ κ. Σαράφη πανομοιοτύπου, ἐν πλείστοις δὲ φύλλοις, καθ' ἃ οὗτός μ' ἐβεβαίωσεν, εἶτι ἀγροικότερα καὶ μᾶλλον βεβιασμένη αμετὰ καταφώρου πως τῆς προσοχῆς ὅπως μὴ φανῆ ὕστερων τοῦ ἑτέρου ἀντιγραφέως κατὰ τὴν τεχνοτροπίαν, εἴτε μὴ περιπέση εἰς σφάλματα». Αἱ δὲ εἰκόνες, ἅς καὶ ὁ κ. Σαράφης παρέλαβε, καλλωπίσας αὐτάς, εἶνε ἐσχεδιασμένα διὰ γραφίδος ἀτέχνως καὶ ἀκατασκευῶς. Εἶνε προδηλότατον, ὅτι ἔχομεν πρὸ ἡμῶν κατασκευάσμα ὅχι ἀρχαιότερον τῶν μέσων περίπου τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος.

Ἄλλὰ τίς ὁ κιβδηλεύσας καὶ ὁποῖος ὁ σκοπὸς αὐτοῦ ;

Πρὸ πάσης ἀπαντήσεως εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ὀφείλω νὰ γνωρίσω εἰς τὸν ἀναγνώστην, ὅτι κατὰ τὰνακοινωθέντα μοι ὑπὸ τοῦ κ. Σαρράφη ατὰ φύλλα ἀπεκαλύφθησαν κατὰ μέρος μὲν εἰς μέγα δέμα ἐντὸς ἐρμαρίου τοῦ τοίχου, εὗρισκόμενου ὑψηλὰ καὶ στεγνοῦ, ὅπου καὶ θρυαλλίδες (φυτίλια) καὶ ἄλλα ἴχνη τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας ἦσαν ἀποθηκευμένα. Κατὰ δὲ τὸ πολὺ κατέκειντο καὶ που ἦσαν διάβροχα φύρδην μίγδην ἐν τινι κιβωτίῳ ξυλίνῳ παρὰ τὸ φρέαρ τοῦ ἰσογείου πατώματος τοῦ πύργου ἐν τῇ νήσῳ....., ἐνθα συνερριμμένα καὶ διάφορα παλαιόπανα τοῦ πλυντηρίου μετὰ κλάδων δένδρων καὶ καυσοξύλων καὶ κηπουρικῶν τινῶν εἰδῶν. Τούντεῦθεν δὲ ἡ ἄδηλον ἀπὸ πόσου χρόνου ἀνομοιότης τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀτμοσφαιρικῆς ἐπηρείας καὶ τῆς ἐδαφικῆς ὑγρασίας καὶ τῶν ἄλλων ὄρων τῆς συντηρήσεως, ἥτις καταδηλοῦται ἐκ τῆς ἀλλοίας διαχρώσεως τῶν φύλλων καθ' ἑκάστην συστάδα καὶ ἐκ τοῦ ὑφισταμένου προσέτι ποικίλου κατὰ χώρας βαθμοῦ τῆς καταστροφῆς, εἰ μὴ καὶ ἡ ὑφὴ τοῦ χρησιμεύσαντος χάρτου ἦν οὐχὶ ἡ αὐτὴ καθ' ὅλον τὸ ἔργον, ἐπηρεάσατα οὕτω τὴν ἐνεστῶσαν κατάστασιν τῶν χειρογράφων ».

Διὰ λόγους σοβαροῦς δὲν μοι ἐπιτρέπεται νὰ ὀνομάσω τὴν νῆσον, ἐν ἣ ὁ πύργος ὁ κατακρύπτων τὰ χειρόγραφα, εἰ καὶ ἐδήλωσέ μοι αὐτὴν ἐμπιστευτικῶς καὶ ἐν ἐχεμυθίᾳ ὁ κ. Σαρράφης. Ἄρκοῦμαι δὲ μόνον παρατηρῶν, ὅτι ἡ νῆσος αὕτη δὲν εἶνε ἡ Σύμη. Καὶ ὁμως ὁ τε χρόνος καὶ ὁ τρόπος τῆς νοθείας φέρουσιν ἀμείσως εἰς τὸν νοῦν τὸν πολυθρύλητον κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος πλαστοουργὸν μεσαιωνικῶν χειρογράφων Κωνσταντῖνον Σιμωνίδην τὸν ἐκ Σύμης. Περὶ τοῦ πλαστογράφου τούτου, οὐ τὰς κιβδηλείας ἀπεκάλυψαν, ὁ Κουμανούδης, ὁ Μουστοξύδης, ὁ Ῥαγκαβῆς καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Λυκοῦργος, ὁ ἔπειτα γενόμενος ἀρχιεπίσκοπος Σύρου. Ἴδε Σ. Κουμανούδην ἐν Νέα Ἑλλάδι 1848 - 1851 ἀρ. 22, 27, 44, 89, 92, 102, 103 καὶ Πανδώρα Τόμ. Β' (1851) σ. 754.— Μουστοξύδου ἐπιστολὴν ἐν Πανδώρα Τόμ. Α' (1850-1851) σ. 262 κ.έ.,— Ῥαγκαβῆν αὐτόθι σ. 551 κ.έ. 565 κ.έ. Τόμ. Β' (1851 - 1852) σ. 595 κ.έ. — *A. Lykurgos Enthüllungen über den Simonides - Dindorfschen Uranios*. Ἐν Λειψία. 1856. — Σ. Βουτυρᾶ Λεξικὸν Ἱστορίας καὶ Γεωγραφίας. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. 1889 Τόμ. Ζ'

σ. 580 κ. ε. ἐν λ. Σιμωνίδης. Εἶνε δὲ γνωστὸν εἰς πάντας, ὅτι ὁ περιβόητος Σιμωνίδης ἐτεχνούργησε παντοίους ἀνυπάρκτους συγγραφείς, οἷον Μελέτιον τὸν Χῖον τὸν γράψαντα τὴν πολυθρύλητον Συμαίδα, τὸν Οὐράνιον, Εὐλύρον τὸν Κεφαλλῆνα, Ἱεροδάμαντα τὸν Συμαῖον, Θρασυκλέα τὸν Ῥόδιον, Κλέανδρον τὸν Λακεδαιμόνιον, Φόρβαντα τὸν Κερκυραῖον καὶ ἄλλους πολλούς. Χαρακτηριστικώτατον δὲ εἶνε, ὅτι ὁ Σιμωνίδης προσεκόλλα συστηματικῶς εἰς ἕκαστον τῶν νέων του συγγραφέων καὶ τὴν πατρίδα αὐτοῦ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ αὐτὸ ἔπραττεν ὡς πρὸς τὰς ἄλλας πηγὰς τὰς ὑπὸ τῶν τοιούτων συγγραφέων δῆθεν ἀναφερομένας. Πρβλ. Κ. Σιμωνίδου Γεωγραφικά τε καὶ Νομικά τὴν Κεφαλληνίαν ἀφορῶντα. Ἀθήνησι. 1850 σ. ε' κ. ε. Τοῦτο δὲ τὸ ἐξαιρέτως χαρακτηριστικὸν τῶν πλαστοουργιῶν τοῦ Σιμωνίδου, θέλοντος νὰ στηρίξη τὰς ἰδίας μυθεύσεις εἰς δῆθεν ἀρχαίας πηγὰς καὶ ἀγωνιζομένου ἀκριβῶς νὰ ὀρίξη ταύτας, ἀνευρίσκομεν καὶ ἐν ταῖς σελίσι τοῦ χειρογράφου ἐν αἷς περιλαμβάνονται τὰ ὀνόματα τῶν βυζαντιακῶν νηῶν (σ. 136 κ. ε.). Ὁ παράδοξος οὗτος κατάλογος, ἐν ᾧ εὐρίσκομεν πλεῖσα ὅσα ὀνόματα πλοίων, περὶ ὧν ἀναμφηρίστως ἐκ τῶν προτέρων δυνάμεθα νὰ ποφανθῶμεν, ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἦσαν βυζαντιακὰ, εἶνε κατὰ τὸ χειρόγραφον εἰλημμένος ἐκ τοῦ Πλοιολογίου Γαβρᾶ τοῦ Σαμίου! Ὁ σιμωνίδειος χαρακτήρ εἶνε ἐμφανέστατος ἐν τούτῳ τῷ δείγματι. Ἀλλὰ τὸν χαρακτήρα τοῦτον φέρει καὶ τὸ ὅλον χειρόγραφον, ἐν ᾧ παραδόξως ἀναμιγνύονται γνωστὰ καὶ ἀληθῆ μετὰ πλαστῶν καὶ νέων ἐν συμφυρμῷ ἀλλοκότῳ, ὅστις ἔχει σκοπὸν τὴν ἐπίδειξιν νεοφανείας καὶ τὴν ἐπίφασιν γνώσεως καὶ τῶν ἐσχάτων λεπτομερειῶν περὶ θεμάτων, ἅτινα τέως ἦσαν σχεδὸν ἐντελῶς ἀγνώστα, τῆς νέας ὕλης τῆς παρουσιαζομένης ὡς ἀρχαίας λαμβανομένης ὡς τὸ πλεῖστον ἐξ αὐτοῦ τοῦ νέου κόσμου καὶ ἐξ ἐπαγωγῆς μετὰ τῆς ἰδιαζούσης τάσεως νὰ φανῆ, ὅτι τὸ νέον καὶ σύγχρονον ὑπῆρχεν ἤδη κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ μόνον διελάνθανεν ἡμᾶς μέχρι τοῦδε.

Τὰς τοιαύτας χαρακτηριστικὰς καὶ σταθερὰς συνηθείας τῆς σιμωνιδείου πλαστοουργίας ἀνευρίσκομεν καὶ ἐν τοῖς χειρογράφοις, ἐξ ὧν ἀπήρτισε τὸ βιβλίον αὐτοῦ ὁ κ. Σαράφης. Διὸ οὐδαμῶς διστάζω νὰ προσγράψω καὶ ταῦτα εἰς τὸν πολὺν Συμαῖον πλαστοουργόν. Ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπόδειξιν ἴυναμαι νὰ φέρω τοῦ ἐμοῦ ἰσχυρισμοῦ. Μεταξὺ

τῶν διαφόρων χειρογράφων τοῦ Σιμωνίδου ὑπῆρχε κατ' ἀξιοπίστους μαρτυρίας καὶ Βυζαντίς, περὶ ἧς δὲν γινώσκομέν τι εἰδικώτερον. Ἴδε τὸν Αἰῶνα τῆς 1 Ἰανουαρίου 1849. ἀρ. 929 Πρβλ. Ῥαγκαβῆν ἐν Πανδώρα Τόμ. Α' σ. 552. Τὴν Βυζαντίδα ταύτην νομίζω, ὅτι ἔχομεν πρὸ ἡμῶν, καθ' ὅτι ἐκ τῶν ἐν τῷ ἀνωτέρω παρατεθέντι ἀποσπασματι τοῦ προλόγου τοῦ κ. Σαράφη, συμπληρουμένων ἐκ τῶν προφορικῶν αὐτοῦ βεβαιώσεων, συνάγεται, ὅτι τὰ κατὰ τὸν βυζαντιακὸν αὐτοκρατορικὸν στόλον εἶνε μέρος μόνον τῶν 2085 χειρογράφων φύλλων ἅτινα ἔχει ὑπ' ὄψιν, ὧν τὰ λοιπὰ περιλαμβάνουσι τὰ κατὰ τὸν λοιπὸν δημόσιον βίον τῶν Βυζαντινῶν. Καὶ τὸ μέγεθος δὲ τῆς συγγραφῆς συνάδει πρὸς τὸν σιμωνίδειον χαρακτῆρα. Οὐκ ὀλίγα τῶν ἄλλων χειρογράφων τοῦ ἀνδρὸς ἦσαν οὐχ ἥττον μακρά. Ἡ Παγκόσμιος Ἱστορία Διορούπου Ἀνδρέου τοῦ Συμαίου συνέκειτο ἐκ σελίδων 1038, τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν σελίδων περιελάμβανον αἱ ὑπὸ Ἱεροδάμαντος τοῦ Συμαίου περιλήψεις τῆς Περιόδου γῆς Ἐκαταίου τοῦ Μιλησίου, 2000 σελίδες τετάρτου μεγέθους ἀπῆρτιζον τὴν σύνοψιν τῆς φοινικικῆς ἱστορίας τοῦ Σαγχωνιάθωνος ὑπὸ Ἀνθιδάμαντος τοῦ Ἀλεξανδρέως, ἐκ σελίδων 792 συνεκροτεῖτο ἡ Ἀνακεφαλαίωσις εἰς τὴν τοῦ Δούριδος τοῦ Σαμίου Ἱστορίαν τῶν Ἑλληνικῶν, ἐκ σελίδων 833 ὁ Ναυαγίων ἀριθμὸς Εἰρηναίου τοῦ Σαμίου, ἐκ σελίδων 777 ἡ Ποικίλη Ἱστορία Λαοστέφου τοῦ Σαμίου, ἐξ 739 ἡ Πελασγῶν Ἱστορία Ξάνθου τοῦ Συμαίου, ἐξ 889 τὰ Ἑλληνικά Ἐλλαδίου τοῦ Ταφουσσαίου. Ἴδε Κ. Σιμωνίδου Γεωγραφικά κτλ. σ. ε' - ιδ'.

Ἐν δὲ ὀφείλω νὰ σημειώσω ἐν τέλει, ὅτι ἀληθῶς τὰ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν χειρόγραφα τῆς Βυζαντίδος, ἰδίως τὰ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ κ. Σαράφη γεγραμμένα δι' ἀξιοπιοτέρας γραφῆς, δὲν μαρτυροῦσι τὴν ἐντελεστέραν ἐκείνην ἐπιτήδευσιν βυζαντιακῶν χειροθεσιῶν, ἧτις ἤγαγεν εἰς τὴν μεσοῦντος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐξαπάτησιν διακεκριμένων φιλολόγων. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐξηγεῖται, νομίζω, ἂν ἀποδεχθῶμεν, ὅτι τὰ χειρόγραφα ταῦτ' ἀνήκουσιν εἰς τὰ πρῶτα δοκίμια τοῦ Σιμωνίδου, ὅτε οὗτος ἤσκειτο ἀκόμη περὶ τὴν τέχνην τῆς πλαστογραφῆσεως παλαιῶν χειρογράφων. Πῶς δὲ τὸ χειρόγραφον, ἄχρηστον ἀποβὰν μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ δόλου τοῦ Συμαίου τερατουργοῦ, περιῆλθεν εἰς τὴν νῆσον, ἐν ἧ εὔρεν αὐτὸ ὁ κ. Σαράφης, δὲν εἶνε εὐκόλον νὰ γνωσθῇ.

Μετὰ τὰ εἰρημένα δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ προσθέσω πολλὰ περὶ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ τοῦ κ. Σαράφη. Αὐτῆς τῆς βάσεως τοῦ ἔργου αὐτοῦ σαλευθείσης, συναποδεικνύεται, ὅτι μάταιοι ἀπέβησαν οἱ κόποι αὐτοῦ πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἱστορίας τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στόλου ἐκ τῶν πλαστῶν χειρογράφων. Εἶνε δὲ τοῦτο τοσοῦτον μᾶλλον λυπηρὸν καθ' ὅσον ὁ κ. Σαράφης μετὰ πολλῆς φιλοπονίας καὶ φιλοτιμίας ἠγωνίσθη νὰ μελετήσῃ τὰς λοιπὰς ἐκ τῶν προτέρων χρόνων γνωστάς πηγὰς καὶ τὰς ἐρεῦνας τῶν νεωτέρων καὶ συνδυάσῃ τὰ ὑποτιθέμενα ἀξιόπιστα νέα εὐρήματα ἀφ' ἐνὸς μὲν πρὸς τὰ πρότερον γνωστά, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς τὰς σημερινὰς προόδους τῆς ναυτικῆς ἐπιστήμης. Ἄλλὰ δυστυχῶς καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀνακοίνωσιν τῶν ἰδίων ἑαυτοῦ μελετημάτων παρατηρεῖται πλὴν τῆς περὶ τὴν ἐκφρασιν δυσκολίας ἀμεθοδία τις, καθιστῶσα δυσχερῆ τὴν ἐκ τῶν φροντισμάτων αὐτοῦ ἄμεσον ὠφέλειαν. Δὲν διακρίνει δῆλα δὴ ὁ κ. Σαράφης, ὡς ὄφειλε, τὰ ἐκ τῶν χειρογράφων παραλαμβανόμενα καὶ τὰ ἐκ τῶν ἰδίων μελετῶν, οὐδὲ σημειώνει τὰς πηγὰς τῶν ὅσα ἐκθέτει. Ἐντεῦθεν δὲ μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν μάλιστα τοῦ πλαστοῦ τῶν χειρογράφων συναποβάλλει τὴν ἀξίαν αὐτοῦ καὶ μέγα μέρος τῆς λοιπῆς ὕλης τὸ μὴ προερχόμενον ἐξ αὐτῶν. Οὕτω π. χ. ἐξεπλάγην ἰδὼν ἐν σ. 353 τὰ ὀρθότατα περὶ τῆς ἐκ Βομβύκης (γρ. Βαμβύκης) τῆς Συρίας προλεύσεως τοῦ βομβυκίνου χάρτου, καὶ ἤμην περίεργος νὰ ἴδω, ἂν ταῦτα ὑπῆρχον ἐν τοῖς χειρογράφοις, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἦτο παράδοξον, διότι ἡ ὀρθὴ ἐρμηνεία τῆς ὀνομασίας τοῦ βομβυκίνου χάρτου χρονολογεῖται ἀπὸ ὀλίγων μόνον ἐτῶν. Ἐμαθον δὲ παρὰ τοῦ κ. Σαράφη, ὅτι ταῦτα παρέλαβεν ἐκ τῆς Παλαιογραφίας τοῦ Θόμψωνος τῆς ὑπ' ἐμοῦ μεταφρασθείσης ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ Μαρασλῆ (σ. 82). Ἡ αὐτὴ δὲ ἀπορία γεννᾶται καὶ ἐν ἄλλοις πλείστοις, οἷον ἐν τοῖς λεγομένοις περὶ τοῦ μονοκεφάλου καὶ τοῦ δικεφάλου ἀετοῦ ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ σημαίᾳ (σ. 105 κ. ἐ.), ἐν οἷς πολλὰ τὰ νέα καὶ παράδοξα, ὧν ἕνια πλησιάζουσιν ἐν τούτοις εἰς τὸ ὀρθόν, καθ' ἃ θέλω ἀποδείξει ἄλλοτε δι' εἰδικῆς περὶ τοῦ δικεφάλου ἀετοῦ πραγματείας.

Ἐκ τῶν λεχθέντων γίνεται δῆλον, ὅτι μακρὰ ἀνάλυσις τῶν περιχομένων τῆς συγγραφῆς τοῦ κ. Σαράφη εἶνε τοῦτο μὲν δύσκολος, τοῦτο δὲ περιττή. Τὸ ἔργον τοῦ κριτοῦ θὰ εἶνε εὐκολώτερον, ὅταν ὁ κ. Σαράφης ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ περὶ ἐκδόσεως συνεχείας,

ἐν ἧ θὰ ἐκθέσῃ τίνα εὔρεν ἐν τοῖς χειρογράφοις καὶ πόθεν παρέλαβεν ἢ συνήγαγε τὴν νῦν μετ' αὐτῶν ἀδιακρίτως συμφυρομένην ὕλην.

Ἄλλὰ τί θὰ γείνωσιν ἢ μᾶλλον πρέπει νὰ γείνωσι τὰ λοιπὰ χειρόγραφα τὰ τε περὶ τοῦ βυζαντιακοῦ στόλου πραγματευόμενα καὶ τὰ μετ' αὐτῶν συναποτελοῦντα τὴν ὅλην Βυζαντίδα; Διότι εἶνε πλαστά, διότι εἶνε σιμωνίδια, εἶνε ἄρα καὶ ὅλως ἀπόβλητα; Ἄλλὰ γινώσκωμεν ἄριστα, ὅτι ὁ Σιμωνίδης πλὴν πλαστῶν μυθευμάτων ὑπ' αὐτοῦ δημιουργουμένων διέτριβε καὶ περὶ γνησίους κώδικας, καὶ ἐξέδωκε δὲ τίνα κείμενα πλὴν τῶν πλαστῶν, περὶ ἃ προέκρινε νὰ διατρίβῃ. Πόθεν ἢ ὕλη τῶν 2085 σελίδων τῶν χειρογράφων τῆς Βυζαντίδος; Παρὰ τῷ κ. Σαράφῃ εὐρίσκομεν γνῶσιν καὶ τῶν παρ' ἄλλοις Βυζαντινοῖς συγγραφεῦσιν εἰδήσεων περὶ τῶν ναυτικῶν πραγμάτων τοῦ Βυζαντίου. Ἄν ταῦτα περιλαμβάνωνται ἐν τοῖς χειρογράφοις καὶ δὲν παρελήφθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Σαράφῃ κατ' εὐθεῖαν ἐκ τῶν συγγραφέων περὶ ὧν ὁ λόγος — ἐπαναλαμβάνω, ὅτι περὶ τούτου δὲν δυνάμεθα νὰ ποφανθῶμεν πρὶν ἢ μεθοδικώτερον διακριθῇ ἢ προέλευσις τῶν ἐκασταχοῦ εἰδήσεων, — δυνάμεθα νὰ ἐκφράσωμεν τὴν παρήγορον ἐλπίδα, ὅτι καὶ ἄλλα τυχόν, ἔστωσαν καὶ ὀλίγα, προέρχονται ἐκ πηγῶν, ἃς εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ Σιμωνίδης, δὲν ἔχομεν δὲ ἡμεῖς. Χάριν ταύτης λοιπὸν τῆς καθησυχάσεως ἡμῶν καὶ πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ αὐτῆς τῆς ματαιοσχόλου περιεργείας δὲν θὰ ἦτο ἄσκοπος ἢ ἐν μεθοδικῇ τοῦλάχιστον περιλήψει κατὰ κριτικὸν τρόπον ἔκδοσις τῶν χειρογράφων. Ἄς διαβουκοληθῶμεν, ἔστω, ὑπὸ τῆς ἐλπίδος, ὅτι ἐν συγγραφῇ 2085 σελίδων ὁ Σιμωνίδης δὲν εἶχεν, ὡς εἶχεν ἄλλως ἐν ἄλλοις αὐτοῦ κατασκευάσμασιν, οὐ μὴν ἄλλὰ καὶ ἐν τοῖς πλείστοις τῶν περὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στόλου, τὴν τεραστίαν ὑπομονὴν καὶ τὴν κολοσσιαίαν μυθοπλαστικὴν δύναμιν νὰ πλάσῃ τὰ πάντα ἐκ τοῦ μηδενός. Ὑπὸ τοιαύτην ἐποψίν δὲν θὰ ἦτο ὅλως ἄχρηστον τὸ δημοσίευμα. Ἡ δὲ ἱστορικὴ κριτικὴ, ἀγρύπνως πάντοτ' ἐγρηγοροῦσα, δὲν θὰ ὀκνήσῃ νὰ δικάσῃ πεφωτισμένως καὶ εὐσυνειδήτως καὶ ἢ νὰ δεχθῇ ὅσα ἠδύναντο νὰ ὑπόθεθῶσιν ἀληθῆ ἢ πιθανά, παρελημμένα ἐκ πηγῶν τυχόν ἀπολεσθεισῶν, ἀλλ' ἀξιοπίστων, ἢ νὰ ρίψῃ ἀμειλίκτως εἰς τὸν Κεάδαν τὸ ὅλον, καταδικαζόμενον εἰς μοῖραν περιέργου μόνον παραδοξογραφίας.